

bronz fülbevalók, fibulák, nyak- és karéket alkotó üveg-, karneol- vagy borostyángyöngyök, vascsatok, de találtunk bronz balta alakú csüngőt és egy nagyméretű bronz dobozfibulát is. Egy sírban, az alsó lábszárakon eredeti helyzetben megmaradt gyöngyös hímzést figyeltünk meg. A használati tárgyak között a vaskések és orsó-gombok mellett egy bronz, henger alakú pixis említhető meg. A sírok többségében a lábészhez kisméretű edényt helyeztek. Két bolygatott sírból egy-egy 2. századi római ezüstdénár került elő. A sírok helyzete alapján a temető minden bizonnyal a szelvényen kívül is folytatódik É-i és D-i irányban egyaránt.

A lelőhelyet kettészelő földút és csatorna K-i oldalán intenzív telepjelenségeket lehetett megfigyelni: 9, részben földbe mélyített, négyszögletes ház nyoma került elő, általában középen egy nagy cölöphellyel és döngölt padlóval. Az egyik ház padlója alatt egy szintén D-É tájolású, melléklet nélküli, háton fekvő, nyújtott testhelyzetű embervázát dokumentáltunk. A házak közt különböző méretű, szabályos kör alakú, mély, méhkas alakú tárológödörök helyezkedtek el. Három gödörből egy-egy kutya csontváza került elő. A szelvény ÉK-i végében az objektumok megritkultak, a házak eltűntek, csak tárológödöröket tártunk fel.

Mivel a szelvény K-i végében is találtunk régészeti jelenségeket, folytattuk a humuszolást a MOL-2 lelőhely irányába, ahol újabb objektumok kerültek elő. Ez alapján a két lelőhely gyakorlatilag összeér. A régészeti hatástanulmány szerint a két lelőhelyet egy egykori vízfolyás választotta el egymástól. Azonban az érmeder helyén egy kutat és egy árok szakaszt találtunk, ezért valószínűleg a szarmata megtelepedés idejében a patak már kiszáradhatott.

Az objektumokból nagy mennyiségű leletanyag került elő. A szarmata kori házakban és gödörökben kézzel formált fazék- és bögretöredékeket, a korongolt edények közt szürke hombár-, fazéktöredékeket, duzzadt peremtöredékeket, fekete fényezett oldaltöredékeket, egy terra sigillata töredékét, őrlőkövet, orsó-gombokat, vastárgyakat, bronzfibulákat és csüngőket találtunk. A telepobjektumok egy részét egymásra ásták, így feltehetőleg hosszabb ideig élhettek a településen.

Rát-földek (MOL-2 lh. KÖH 73075): Szeptemberben végeztük el a feltárást 320 m²-en. Az előzetes terepbejárás során azonosított szarmata lelőhely 92 m hosszú szakasza esett a gázvezeték nyomvonalába. A 40–70 cm vastagságú felső termőrétteg alatt a világos barna löszös rétegben 8 régészeti jelenség folytja rajzolódott ki a terület Ny-i felében. Az objektumok többsége a szelvényen keresztülhaladó árok volt. Ezenkívül előkerült még egy kisebb tárológödör és a terület legmélyebb részén, az egykori érmeder helyén egy nagyméretű kút. Az objektumok leletanyagban szegények voltak, de egyértelműen a szarmata népességhez köthetőek. A kút a MOL-1 és a MOL-2 lelőhely közti területen található.

Összességében elmondható, hogy a MOL-1 és a MOL-2 lelőhely egyetlen nagy lelőhelyként azonosít-

ható, ahol egy szarmata település- és temetőrészletet tártunk fel, melyek egymáshoz fűződő viszonya, esetleges egyidejűsége további vizsgálatokat igényel. A feltárás eredménye alapján a szarmata települést Ny-ról a temető határolja, K-en sikerült megtalálni a település szélét, ÉNy-i és DK-i irányban viszont minden bizonnyal tovább folytatódik.

Vajda-határa, Magas-part (MOL-3 lh., KÖH 73077): Júliusban végeztük el a lelőhelyen a megelőző feltárást 122 m²-en. A terepbejárás során azonosított lelőhely 123 m hosszú szakasza esett az 6 m széles gázvezeték nyomvonalába. Az 50–60 cm vastagságú felső termőrétteg alatt a világosbarna löszös altalajon 4 objektum folytja rajzolódott ki, melyek közül csak egy bizonyult egyértelműen régészeti korúnak. Egy újkori árok szakasz, ill. két, a szelvényen keresztülhúzódó, keskeny, sekély, leletanyag hiányában ismeretlen korú árok szakasz került elő. A régészeti korú jelenség egy a magaspart oldalában, a szelvényen É-D irányba keresztülhaladó, széles, tagolt aljú árok szakasz, melyben kevés Árpád-korra keltezhető durva, házikerámia-töredéket találtunk, néhányon bekarcolt vonaldíszítéssel.

A leletanyag a Magyar Nemzeti Múzeum – Nemzeti Örökségvédelmi Központ szegedi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozást követően a Békés Megyei Múzeumok Igazgatóságára kerül végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Sós-kúti Kornél, Hargitai András régészek, Bárdos Nándor, Frank Tamás, Szöllősi Géza, Németh Dániel, Szabados György, Bene Zsuzsanna, Alács Attila, Dankó Judit, Tarjányi László, Kulcsár Kornél, Bognár Margó technikusok.

HERENDI ORSOLYA

272. Kunfehértó, Alsófehértó, Kőrös-éri-főcsatorna mellett I.

(KÖH 69423)

(Bács-Kiskun megye) R, Sza

A lelőhely Kunfehértó belterületétől DK-re, a Kőrös-éri-főcsatorna derítőtónál lévő nagy kanyarulatának szögletében, több ÉNy-DK irányú dombon helyezkedik el. Középső részét egy ÉNy-DK irányú földút vágja ketté. A Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat munkatársai a Magyar-Horvát gázvezeték nyomvonalán, a HT-29 jelű lelőhely Ny-i részén 2010. március 31. és április 8. között megelőző feltárást végeztek. Megállapítottuk, hogy a 2009-ben végzett terepbejárás alapján a nyomvonal pufferzónáját érintő HT-29 és a HT-30 lelőhelyek beleesnek a MOL vezeték nyomvonalába, a 68+040 és a 68+680 km-szelvények között. A régészeti feltárást az is igazolta, hogy a két kis kiterjedésű lelőhely összeér egymással. A megelőző feltáráshoz kapcsolódóan végzett terepbejárás alkalmával 80–130×640 m-es területen változó sűrűségben szarmata és egy-két rézkori edény-töredéket találtunk. A 640 m hosszú, ÉK-DNy irányú lelőhely a nyomvonal 68+065 és 68+250 km-szelvényei között régészetileg negatív, az említett szakaszon 2 m

széles szondaárkot húztunk. A lehumuszolt 2454 m²-ből 1205 m² bizonyult régészetiileg pozitívnak.

A nyomvonal 68+200 km-szelvényétől 22 m-re K-re egy 300 m² alapterületű gázelosztó állomást jelöltek ki. Az említett felületen április 9-én szakfelügyelet mellett végezték a humuszolást, régészeti objektumok nem kerültek elő.

A nyomvonalon 48 stratigráfiai egység (40 objektum) feltárta rajzolódott ki a nyesett felszínen, közülük 29 gödör, 18 árok és 1 cölöphely volt. Az objektumok korát tekintve 26 szarmata, 22 betöltéséből nem került elő korhatározó leletanyag, de a terepi megfigyelések alapján feltételezhetően szarmata koriak ezek is. A nyomvonal területén változó sűrűségben helyezkedtek el a régészeti jelenségek. A falu központi része a 68+400 km környékén lehetett, ahol egymást érték a különféle méretű és funkciójú, kerek vagy szabálytalan alakú, egyenesen vagy ívelten bővülő falú, hamus betöltésű vermek. A település központi részétől ÉK-re és DNy-ra, 10–15 méterenként kerültek elő a szabálytalan alakú, nagyméretű, több beásással tagolt bányagödrök, ill. az ívelten szűkülő falú, ívelt aljú kerítő- és vízvezető árok. A 68+500 és a 68+560 km-szelvények között egyetlen objektumfolt sem jelentkezett, majd a hiátus után DNy-ra ismét ritkásan, de újabb két gödör és néhány szélesebb, többtagú árok került elő.

A lelőhely ÉK-i végén, a 68+050–68+070 km-szelvények között, 250 m-re a többi objektumtól, 5 nagyméretű, 3–4 m átmérőjű bányagödröt találtunk, melyek közül kettőből került elő lelet (állatcsont). A nyomvonalat a 68+090–68+135 km-szelvények között szeli át egy Ny–K irányú folyómeder, melyet 50–60 cm vastag szemétréteggel töltöttek fel.

Az objektumok betöltéséből főként állatcsontok (fiatal juh, kutya, szarvasmarha, sertés) kerültek elő. Az egyik gödörben, a nyesési szinttől kb. 50 cm-re nem összefüggő szarvasmarha és kutya vázrészeket bontottunk ki. Az állatcsontok mellett korongolt szürke- és téglaszínű edénytöredékek (hombárok, behúzott peremű tálak), kézzel formált fazék- és fedőtöredékek és különféle használati eszközök (fenőkő-, malomkőtöredékek, agyagkorong, átfúrt csonteszköz stb.) is felszínre kerültek. Több aljtöredéken nagyméretű furatot figyeltünk meg.

A leletek az elsődleges feldolgozásukat követően a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Múzeumi Szervezeténél kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Bottyán Katinka, Bedő Valér és Kajtár Norbert technikusok.

GULYÁS GYÖNGYI

273. Kunfehértó, Füzes, Mélykúti úttól K-re (KÖH 69497)

(Bács-Kiskun megye) Kk, Kú

A vizsgált lelőhely Kunfehértótól mintegy 3 km-re DK-re fekszik a Füzes nevű gyepterület és a Tóth-erdő találkozásánál. Itt a Mélykúti út nevű dűlőút K-i ol-

dalán, egy D felé markánsan emelkedő, É–D-i irányú, keskeny dombhát környezetében terül el a lelőhely. A Magyar–Horvát gázvezeték nyomvonala által érintett HT-98 jelű lelőhelyen 2010. március 3–23. között a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat munkatársai több ütemben végeztek megelőző feltárást, összesen 1525 m²-en. A talajtakaró gépi eltávolítása nyomán a sárga, homokos altalajon 89 jelenség feltárta rajzolódott ki a nyesés során: a leletanyag alapján a késő középkori–kora újkori (17–18. századi) település 76 objektuma. Bár nem minden objektumból került elő korhatározó leletanyag, azok elhelyezkedése alapján kijelenthető, hogy egy egyrétegű telepről beszélhetünk. A szelvényben 41 gödör, 27 árok és 6 cölöphely került napvilágra. Két helyen tapasztaltunk nagyobb objektumsűrűsödést, de ezek nem kötődtek szorosan a magasabb térszínhez. Az árokszakaszok döntő része egykor kisebb szögletes vagy kerek alakú teret határolt. A szelvény két legnagyobb, feltehetően összetartozó árok részlete, valamint egy velük párhuzamosan futó árok egy nagyobb, kettős kialakítású árokrendszer elemei lehetettek. Az árok által kerített belső, feltehetően szögletes alakú terület központja a környék legmagasabb részén, a szelvénytől DK-re található. A feltáráson előkerült gödrök zöme sekélyen a sárgás homokos, agyagos altalajba mélyedő beásásnak bizonyult, több enyhén méhkas alakú. Utóbbiak száma azonban alacsonyabb, inkább az anyagos területen gyakoribb megoldás. Mélységük legfeljebb 60 cm volt, az átlagos a 30 cm körüli volt a nyesett szinthez viszonyítva. A vermek közül – a szelvény két mélyebb részén – több nagyobb méretű is előkerült. Ezek között a legnagyobb egy 190 cm mély, 460 cm-es átmérőjű volt. A földnyerő vermeket csoportokban, szinte egymást érintve ásták ki, aljuk a sárga homokos altalajba mélyedt.

A területen előkerült leletanyag a település méreteihez képest szegényes. Döntő részét állatcsont képezte, amelyek többsége szarvasmarhától származott. Csontból készült eszközök is előkerültek, melyek közül egy ár valamint egy csontkorcsolya töredéke érdemel említést. A kerámiaanyagban a gyorskorongolt, vörösesbarnára, ritkábban fehéres színűre égetett, homokkal soványított töredékek a meghatározóak. A kihajló fazékperemek között gyakori a bordával tagolt, valamint a fedőhornyos típus. Több kúpos testű fedőtöredék mellett számos pohár alakú kályhaszem is előkerült. Az edények díszítését vörös sávok festés jelentette. Mázas töredékek egyáltalán nem kerültek elő. A fémanyag szerénynek mondható, de változatos. Legjelentősebb egy lakat, valamint egy perforált szélű vörösréz tarsolytábla. A fémanyag zömét kitevő különféle vastárgyak eredeti funkciója a legtöbb esetben ismeretlen maradt.

A leletek az elsődleges feldolgozásukat követően a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Múzeumi Szervezeténél kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Takács Gábor, Nagy Norbert, Tarjányi László technikusok.

PÓPITY DÁNIEL